

Nederlands Visserijonderzoek in Wageningen aan Zee

Jan Willem Henfling

In de *Aquacultuur* van september 2018 (33ste jaargang nr. 3) interviewden we Professor dr. Geert Wiegertjes, die de fakkel Visteelt en Visserij van Wageningen Universiteit kort daarvoor had overgenomen van Johan Verreth. We beperkten ons gesprek met hem toen tot zijn visie op onderwijs en onderzoek in de visteelt, maar beloofden onze lezers een bredere kijk op het Wageningse onderzoek in een dubbel interview met Dr. Tammo Bult, zijn counterpart in het toegepaste visserijonderzoek en directeur van Wageningen Marine Research (WMR, tot voor kort IMARES en wat langer geleden RIVO). Het lukte, ondanks verwoede pogingen, niet ze samen te brengen in IJmuiden of Wageningen. Symbolisch voor of symptoom van de mate van samenwerken? Niets van dat alles: drukke agenda's. Uiteindelijk konden we elkaar 15 februari in Middelburg ontmoeten in een spreekkamer van de (prachtige nieuwbouw van) Hogeschool Zeeland, waar ze een klein uurtje voor *Aquacultuur* hadden gereserveerd. Dubbelinterview? Nu, niet helemaal. Vooral Bult sprak en Wiegertjes luisterde aandachtig om het gesprek af en toe subtiel bij te sturen.

Tammo Bult vindt visserij spannender dan aquacultuur

Bult (Groningen, 1966) studeerde Visteelt te Wageningen (1985-1991), net als Wiegertjes. Daarna vertrok hij naar Newfoundland om aan Memorial University aldaar in 1997 zijn doctorsgraad te behalen. Hij bestudeerde daar de microverspreiding van de Atlantische zalm [1]. Na die periode bekleedde hij uiteenlopende functies, met visserij en aquatische ecosystemen als grootste gemene deler. Na enkele jaren bij het Rijks Instituut voor Kust en Zee werkte hij vanaf oktober 2000 voor RIVO dat nu WMR heet. In 2013 werd hij daarvan de directeur.

Aquacultuur: Je eerste stappen in opleiding en onderzoek lijken mede gericht te zijn op visteelt, maar je wisselde later vooral tussen

visserij op zee en aalbeheer in binnenland. Waar voel je je nu het meeste thuis?

Bult: Visserijonderzoek en -advies is veel spannender dan visteeltonderzoek. De spanen vliegen vaker in het rond en het trekt mij een verschil te kunnen maken in complexe conflictsituaties. Nu zit ik diep in de pulskor, een zeer uitdagend dossier. Voordat ik bij WMR werkte, verdiepte ik me in verschillende dossiers voor de organisaties waar ik werkte. Ook toen al pulskor, maar ook paling, kokkels, eigenlijk hoe complexer des te beter wat mij betreft. Bij WMR begon ik in de schelpdierteelt, nadat Marnix van Stralen bij RIVO was gestopt en voor zichzelf was begonnen. Visserij trok en na vier jaar werd ik visserijonderzoeker in IJmuiden, daarna afdelingshoofd.

Aquacultuur: Voor een visserijonderzoeker

Wiegertjes en Bult in Middelburg belicht door een nog mager zonnetje, dat een mooie zomer voerspelt

heb je niet zo veel wetenschappelijke publicaties. Wel veel rapporten.

Bult: Na mijn promotieonderzoek heb ik vooral advies- en managementposities gehad: dat is echt anders dan als onderzoeker zelf onderzoek doen. Onderzoek doen en kennis verwerven is voor mij minder een uitdaging, daar zijn anderen beter in. Ik zoek wel het antwoord op de vraag hoe je met al dat onderzoek kunt zorgen voor een oplossingsgericht, rationeler debat en keuzes.

Visserijonderzoek voor de toekomst

Wiegertjes: we zouden het toch over de toekomst van het visserijonderzoek hebben en de samenwerking tussen Wageningen en WMR?

Aquacultuur: Geert je hebt een punt en

we hebben weinig tijd. Wij spraken vorige maand onder meer over de rol van jullie onderzoek en hoe dat kan bijdragen aan de behoeften van een wereldbevolking die naar de 10 miljard gaat. Hoe zie jij dat Tammo? Kan dat?

Bult: Interessante materie. In Brussel bespraken we eind vorig jaar een rapport uit 2017, *Food from the Oceans [2]*, ik raad je aan dat te lezen. Het komt er op neer, dat ruwweg 40% van de primaire productie op aarde uit de oceanen komt, maar slechts enkele procenten voor voeding worden aangewend. In 2050 moet dat verveelvoudigd worden volgens dit rapport. We zullen dan naar beneden in de foodchain gaan¹ en denk dan aan grootschalige maricultuur, wieren en schelpdieren (Food from the Oceans sug-

Bult vindt visserij spannender dan vissen in tanks. Geef hem eens ongelijk.

gereert een extra 100 Mton FilterFeeders en 50 Mton Seaweed). Maar zelfs de visvangst kan wereldwijd aanzienlijk meer bijdragen. Een Blauwe Revolutie is hard nodig en technisch haalbaar. Die levert dan wereldwijd, behalve schelpdieren en wieren nog 10 miljoen ton kweekvis op uit zee, 30 miljoen ton vis voor directe menselijke consumptie (boven wat er nu al wordt gevangen) en 15 miljoen ton fish to feed².

Aquacultuur: is dat echt haalbaar?

Bult: Kunnen we het ons veroorloven dat niet te doen, het niet te proberen?

Nederlandse visserij naar hoger niveau door beter onderwijs

Aquacultuur: Zullen we nu eens naar de Noordzee kijken en naar de Nederlandse visserij? We leven weer in heftige tijden.

Bult: Op de eerste plaats zal het visserijonderwijs op alle niveaus anders moeten. Een slag erbij wat betreft ondernemerschap, maatschappelijke verantwoordelijkheid, rekenschap ... Bij van Hal –Larenstijn zien we al een lectoraat Duurzame Visserij, Stichting ProSea verzorgt visserijonderwijs voor visserijschoolleerlingen, en bij het

Friese Poort College wordt gewerkt aan een practoraat, dat is een kwaliteitssprong in kennis zoals het lectoraat bij het HBO, maar dan voor MBO.

Aquacultuur: Tot nu toe lijken ervaringen bij het visserijonderwijs anders te lopen dan in bijvoorbeeld de land- en tuinbouw. Daar zie je al decennia lang dat mensen met HBO opleiding en Wageningen na afstuderen weer op de boerderij gaan werken. Waarom lijkt zo een kwaliteitssprong in de visserij nog steeds niet haalbaar?

Bult: Dat zo een kwaliteitssprong niet haalbaar zou zijn, is uiteindelijk een risico voor de sector.

En meer gezamenlijk onderzoek en onderwijs

Wiegertjes: Sinds kort ontdekken we elkaar. We moeten meer combineren in onderzoek en onderwijs.

Bult: Inderdaad. Verschillende onderzoekers van WMR lopen bij jullie rond. Jan Jaap Poos zit in het tenure track³ bij Geert. Hij doet onderzoek naar de ruimtelijke verdeling van vis en visserij, modelleert de Noordzee. En je hebt Joep de Leeuw,

die is daar senior en nog altijd onze zoetwaterpoot. In totaal zijn een elf man in deelaanstellingen met Wageningen. Niet allemaal bij Geert, maar bij verschillende vakgroepen. Ik moest de relatie met de Universiteit vernieuwen en een groter deel van de organisatie daarmee koppelen, onze relatie ook veel scherper vormgeven.

Wat merken onze vissers ervan?

Bult: betere adviezen en dat beperkt zich niet alleen tot visstand. Ik denk dan bijvoorbeeld aan Marloes Kraan. Die kijkt naar de pulskor vanuit de sociologische hoek. Want wat fout ging is niet het onderzoek, maar dat maatschappelijke debat. In Nederland hadden we de tijd en die namen we ook, maar in de EU kwam de discussie te laat op gang.

Wiegertjes: Zo'n debat organiseren, dat is typisch waar Wageningen goed in is, die mix van beta en gamma, ofwel deze aanpak via debat over de vraag hoe je aankijkt tegen je toekomst. Meer een kwestie van leren luisteren dan zenden.

Aquacultuur: Maar vind je dan in Frankrijk en Engeland of Schotland Universiteiten zoals Wageningen, die daar dat debat kunnen entameren? Ik vrees dat daar wel eens een probleem kan zijn. Als Wageningen alles voor heel Europa organiseert is wantrouwen het resultaat.

Bult: Daar heb je een punt, maar als je een volwassen sector bent, dan organiseer je de dialoog toch zelf? Begin met een uitgestoken hand, luister, probeer te begrijpen hoe de ander zijn toekomst ziet. De sector kan dat niet alleen, maar wij (hij bedoelt Wageningen als geheel) kunnen een heel goede rol spelen. En we worden gesteund door de onderzoekers in andere landen, Frankrijk, Engeland, Schotland, de Denen. Die zaten in de werkgroep electra van de ICES⁴ en ondersteunden het onderzoek en de resultaten van harte. De dialoog komt uiteindelijk met Aberdeen en Ifremer net

zo ver als bij ons. We moeten wel verder en dat gaat ook lukken.

Voetnoten:

- 1 “Naar beneden in de food chain gaan” daarmee bedoelt Bult, dat je in plaats van de vissen, meer organismen gaan kweken die lager in de voedselketen staan, dus schelpdieren, wieren, algen, etcetera, en die het voedsel vormen voor de vissen die we nu eten.
- 2 Lees: vis die niet is bedoeld voor directe menselijke consumptie, maar vooral als veevoer en voer voor de aquacultuur.
- 3 Tenure track betekent dat iemand een vaste aanstelling heeft bij een universiteit en senior (verderop in dezelfde zin) betekent dat zo iemand werkt als zelfstandig onderzoeker.
- 4 ICES is van International Council for Exploration of the Sea, De Internationale Raad voor Onderzoek der Zee. Deze organisatie coördineert het onderzoek naar visbestanden, visserij en beïnvloeding van de zee door menselijk ingrijpen. Geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de Europese Commissie en/of het Europarlement. Het werk wordt uitgevoerd in permanente (bijvoorbeeld platvis, kabeljauw etc) en ad-hoc werkgroepen (zoals voor het effect van de pulskor op het ecosysteem) met onderzoekers uit de verschillende landen rond de Noordzee.

Referenties

1. Bult, Tammo Peter (1999) *Distribution and habitat use by juvenile Atlantic salmon (Salmo salar) at multiple spatial scales, and implications for habitat modelling and fish-habitat management*. Doctoral (PhD) thesis, Memorial University of Newfoundland.
2. European Commission Directorate-General for Research and Innovation (2017): *Food from the Oceans - How can more food and biomass be obtained from the oceans in a way that does not deprive future generations of their benefits?* ISBN 978-92-79-67731-1